

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

РОЗПУТНА МАРІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 141:1(091)

**ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ДЖОНА ДЬЮЇ
В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТАФІЗИЧНОГО КЛУБУ**

Спеціальність 09.00.05 – історія філософії

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2024

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі ЮНЕСКО з наукової освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор
Свириденко Денис Борисович,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
завідувач кафедри ЮНЕСКО з наукової освіти.

Офіційні опоненти – доктор філософських наук, професор
Менжулін Вадим Ігорович,
Національний університет
«Києво-Могилянська академія»,
завідувач кафедри філософії та релігієзнавства;

кандидат філософських наук, доцент
Кириченко Михайло Сергійович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри історії філософії.

Захист відбудеться «27» березня 2024 р. о 10:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.27 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 60, ауд. 202.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці імені М.О. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, зала № 12.

Автореферат розісланий «20» лютого 2024 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Вадим ТИТАРЕНКО

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дисертаційного дослідження полягає у тому, що в Україні відбувається пошук нових шляхів розвитку освіти, політичної теорії, філософських теорій і практик, відбувається вдосконалення соціальних інститутів. Особливе значення розвитку філософського знання в історії філософії пов'язане зі стрімкою модернізацією освітнього процесу, демократизацією суспільства та зміною соціальних і політичних умов. Ці питання актуалізують проблематику прагматизму, в якому акцент ставиться на раціональному осмисленні процесів та реагуванні на виклики мінливого світу. Характерною рисою сучасної епохи постає інтеграція ідей прагматизму завдяки зверненню до робіт Дж. Дьюї, Чарльза Сандерса Пірса, Вільяма Джеймса та інших. Ідеї Дж. Дьюї можна назвати міждисциплінарним синтезом філософської педагогіки, прагматизму, інструменталізму, ідеалізму, психології тощо. Величезний спадок мислителя, який містить понад 40 книг та 700 статей на різноманітну тематику, дає простір для наукових розвідок щодо інтелектуального портрету Дж. Дьюї. За таких умов важливим завданням, яке стоїть перед дослідниками, є не тільки загальне вивчення філософських ідей американського мислителя, а й розкриття мало досліджених аспектів з метою доповнення мозаїки історико-філософського прочитання творчості мислителя.

Метою цього дослідження постає звернення до раннього періоду життя та творчості Дж. Дьюї задля визначення основних чинників, які вплинули на формування вченого. Для реалізації цієї мети дослідницький інтерес було спрямовано на роки навчання в аспірантурі в Університеті Джонса Гопкінса (1882–1884 рр.), де майбутній філософ став членом унікального товариства – Метафізичного клубу, на засіданнях якого він брав активну участь, знайомився з видатними мислителями свого часу та їхніми ідеями. У даному контексті зародилися майбутні концепції, теорії та гіпотези, а вплив участі в інтелектуальному клубі залишився з філософом на довгі роки та проявився у плідній публікаційній діяльності. Книжки видатного філософа було перекладено багатьма мовами світу. Сьогодні зміни в політичній, соціальній, економічній та освітній сферах в Україні потребують засвоєння теоретичних здобутків та філософського осмислення спадщини Дж. Дьюї, чиї ідеї мали значний вплив на соціальні та освітні реформи в світі.

Вивчення кореляції діяльності Дж. Дьюї та Метафізичного клубу є актуальним й при висвітленні важливості взаємовпливу інтелектуального середовища та мислителя у сьогоденні української науки.

Зв'язок роботи з науковими темами, програмами.

Дисертація виконана в межах комплексної науково-дослідницької роботи кафедри філософії «Актуальні питання історії і теорії філософії та її викладання студентам педагогічних навчальних закладів», науковий напрям «Дослідження проблем педагогічних наук», що входять до тематичного плану науково-дослідницьких робіт, який затверджений Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова, протокол №5 від 29 січня 2009 року. Тема дисертації затверджена

на засіданні Вченої ради факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від «25» грудня 2014 року).

Мета дослідження полягає в історико-філософському аналізі становлення основних філософських поглядів Дж. Дьюї у період участі в діяльності Метафізичного клубу протягом навчання в Університеті Джонса Гопкінса.

Досягнення мети передбачає виконання таких завдань:

- уточнити особливості американського інтелектуального середовища другої половини ХІХ століття;
- окреслити специфіку появи та діяльність Метафізичного клубу в Гарвардському університеті та Університеті Джонса Гопкінса як платформи для формування провідних ідей видатних американських мислителів;
- проаналізувати та узагальнити основні філософські ідеї та біографічні дані Джона Дьюї для реконструкції інтелектуальної біографії;
- окреслити основні ідеї Метафізичного клубу та продемонструвати передумови появи течії прагматизму в американській думці;
- простежити основні факти участі Джона Дьюї у діяльності Метафізичного клубу, обґрунтувавши роль клубу та діяльності його членів у формуванні ранніх філософських поглядів Джона Дьюї;
- визначити особливості ідеалістичних поглядів, інтересу до психології з подальшим розвитком логічної теорії при зміні вектору філософування Джона Дьюї.

Об'єкт дослідження – ранній період філософської творчості Дж. Дьюї та філософська спадщина Метафізичного клубу.

Предмет дослідження – основні філософські погляди Дж. Дьюї у контексті його діяльності в Метафізичному клубі.

Теоретико-методологічні засади дослідження зумовлені метою і завданнями, що мають в основі філософські та загальнонаукові методи. Методологія цього історико-філософського дослідження ґрунтується на методах, обраних з урахуванням специфіки як історико-філософського аспекту дослідження контексту діяльності Метафізичного клубу, так і специфіки дослідження інтелектуальних біографій мислителів. Зважаючи на предмет та об'єкт дослідження, а також завдання, які вирішуються у цьому дослідженні, було зроблено акцент на історико-філософській реконструкції. Її суть полягає у сукупності та взаємодії таких методів: метод раціональної реконструкції тексту, завдяки якому було розкрито основні погляди раннього Джона Дьюї, а також історико-порівняльний метод вивчення мотивів філософування американського вченого та його вчителів й членів Метафізичного клубу. Крім цього у методологічному апараті роботи наявні загальнонаукові методи: аналітичний та синтетичний, а також спеціальні методи: системний та історичний. Системний метод застосовується при структурованні робіт американського філософа, враховуючи багатогранність його поглядів та часту редакцію робіт відповідно до критичних зауважень. Історичний метод покликаний реконструювати соціокультурні умови та основні риси епохи, у яку жив і працював Джон Дьюї.

Також застосовано методи індукції та дедукції, а також аксіологічний, біографічний та герменевтичний. Окремо необхідно назвати використаний жанр інтелектуальної історії Р. Рорті, чия методологія покликана висвітлити загальні тенденції інтелектуального середовища Америки та вплив тих постатей, яких називали інтелектуалами і які були рушіями соціальних та освітніх реформ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше у вітчизняній гуманітарній науковій думці представлено аналіз філософії Джона Дьюї в контексті діяльності Метафізичного клубу з детальним описом особливостей американського інтелектуального середовища другої половини XIX століття.

Вперше:

- досліджено особливості американського інтелектуального середовища другої половини XIX ст., а саме період появи філософських клубів: Метафізичного клубу в Гарвардському університеті та Університеті Джонса Гопкінса, котрий характеризувався поступовою відмовою від теологічного обґрунтування до популяризації філософської проблематики в наукових дослідженнях під впливом німецького трансцендентального ідеалізму;

- здійснено історико-філософський аналіз впливу діяльності Метафізичного клубу на становлення ранніх філософських поглядів Джона Дьюї та подальший розвиток його основних філософських ідей (вплив Дж. С. Морріса, Г. С. Голла та ін.);

Уточнено:

- історію виникнення Метафізичного клубу в Гарвардському університеті та Метафізичного клубу в Університеті Джонса Гопкінса на основі скан-копій «Циркулярів Університету Джонса Гопкінса»;

- бібліографію раннього Джона Дьюї завдяки аналізу оцифрованих журналів: «Андоверський оглядач», «Журнал спекулятивної філософії», «Майнд»;

Набуло подальшого розвитку:

- обґрунтування значення філософської спадщини раннього Джона Дьюї для майбутніх міждисциплінарних досліджень, з огляду на особливості наукових досліджень учасників Метафізичного клубу, які були присвячені проблемам психології, ідеалізму, емпіризму тощо;

- історико-філософський аналіз основних філософських поглядів Джона Дьюї та інтелектуальної біографії мислителя в контексті діяльності Метафізичного клубу.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Теоретичне значення дослідження полягає у представленості архівних робіт вченого та їх опрацюванні, а також детальному розгляді ролі діяльності вченого у світовому контексті. Практичне значення роботи, по-перше, визначається представленими результатами дисертаційного дослідження та новими ідеями, що виносяться на захист. По-друге, представлені погляди можуть знайти застосування у викладанні загальних курсів філософської пропедевтики, історії

філософії, соціальної філософії, філософії історії, філософії освіти, педагогіки, педагогічної теорії, а також у розробці відповідної навчально-методичної літератури. По-третє, ідеї Джона Дьюї мають можливість бути реалізованими в Україні у таких аспектах: реалізації особистісно-орієнтованого підходу до педагогічного процесу завдяки створенню дискусійних клубів; організації практичної та емпіричної діяльності та менторства як фундаментальних практик в освітньому процесі, орієнтованих на розвиток критичного мислення студентів; демократизації взаємовідносин між викладачами та учнями.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним дослідженням, логіка і висновки якого відображають наукову позицію автора. Усі публікації за темою дисертації здійснено без співавторів.

Апробація результатів дослідження. Основні наукові положення та висновки дослідження були висвітлені в доповідях та виступах на міжнародних та всеукраїнських конференціях: Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Дні науки філософського факультету – 2015» (21–22 квітня 2015 р., м. Київ), Міжнародна теоретико-практична конференція «Перші академічні читання пам'яті Г.І.Волинки: «Філософія, освіта, наука»» (15–16 травня, 2015 р., м. Київ), Наукова конференція філософсько-світоглядні та міждисциплінарні проблеми гуманітарного розвитку сучасного суспільства (2 липня 2015 р., м. Київ), Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Дні науки філософського факультету – 2017» (25–26 квітня 2017 р., м. Київ), Міжнародна теоретико-практична конференція «Другі академічні читання пам'яті Г.І.Волинки: «Філософія, освіта, наука»» (25–26 квітня, 2017 р., м. Київ), Міжнародна теоретико-практична конференція «Пріоритетні напрямки наукових досліджень: філософський, політологічний та культурологічний аспекти» (8–9 жовтня 2021 р., м. Київ).

Публікації. Результати дослідження відображені у 13 наукових публікаціях, з яких 6 статей у вітчизняних фахових наукових виданнях; 1 стаття в іноземному наукометричному виданні; а також у 6 доповідях у збірниках міжнародних та всеукраїнських науково-теоретичних та науково-практичних конференціях.

Структура дисертаційного дослідження зумовлена структурою дослідження, згідно мети та поставлених завдань. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 176 сторінок. Список використаних джерел включає 188 найменування, з яких 158 іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** визначається актуальність теми дослідження, аналізується ступінь наукового опрацювання проблеми, зв'язок теми з науковими програмами та планами кафедри. Визначено мету та завдання, а також об'єкт і предмет, методи дослідження. Розкрито наукову новизну, окреслено практичне та теоретичне значення отриманих результатів, наведено дані про апробації та наукові публікації за темою дисертаційного дослідження, описано структуру дисертації.

У **першому розділі «Метафізичний клуб як квінтесенція становлення американської філософської думки другої половини XIX ст.»**, який складається з двох підрозділів, розглянуто особливості інтелектуального середовища у Сполучених Штатах Америки у XIX ст. та історію виникнення та діяльності Метафізичного клубу. Для розкриття сутнісних рис епохи було проаналізовано історико-філософські дослідження відомих дослідників: Г. В. Шнайдер, Р. Д. Бойсверт, А. де Токвіль, Дж. Шук, Г. С. Голла, Ф. Райт, Б. Батлер, Дж. Гуд, та ін.

У **підрозділі 1.1. «Особливості американського інтелектуального середовища другої половини XIX ст.»** завдяки використанню методологічних настанов Р. Рорті, жанру інтелектуальної історії, висвітлено загальні тенденції інтелектуального середовища Америки та впливу тих постатей, яких називали інтелектуалами зазначеного періоду. Сучасний дослідник Дж. Шук у своїх дослідженнях називає «філософами» інтелектуалів, які зробили внесок у розвиток філософської думки незалежно від їхньої професійної сфери.

Як зазначає історик американської філософії Г. В. Шнайдер «філософією» в останній чверті XIX століття почала називатись незалежна окрема дисципліна в коледжах та університетах. Відповідаючи на питання: чи був цей перехід надбанням чи втратою для мистецтва філософування, зазначимо – це була істотна зміна в освіті: набуття академічного статусу філософією мало надзвичайно вагомий наслідок для інтелектуального середовища країни. Філософське мислення отримало статус професійної діяльності, внаслідок чого почали виникати американські філософські клуби.

Починаючи з 30-их років XIX ст. в Сполучених Штатах Америки почали з'являтися оригінальні роботи, написані на межі літератури та філософії. Це роботи засновника американського трансценденталізму Р. В. Емерсона: «Природа» (1836 р.) «Американський вчений» (1837 р.), «Трансценденталіст» (1842 р.), а також його послідовників: Г. Д. Торо («Волден» (1854 р.)) та В. Вітмена («Листя трави» (1855 р.)).

Нове покоління, яке сформувало професійну академічну філософію в США, народилося за часів літературного відродження Сполучених Штатів середини XIX століття і було спадкоємцем трансценденталістів. До нього належать Ч. С. Пірс, В. Джеймс, Дж. Ройс, Дж. Дьюї та ін. Їхні твори були опубліковані в останній третині 1800-х років. Поступово почали засновувати університети на кошти приватних осіб. До прикладу, таким є Університет Джонса Гопкінса (1876 р.). Саме такі групи вчених почали відігравати значну

роль у розвитку науки та освіти в США. Викладачі, асистенти, лектори, студенти, які пропонували свої погляди у доповідях на розгляд учасників клубів формували наукову та літературну думку США. Свою діяльність провадили такі клуби: Філософське товариство Сент-Луїса (1866–1880-ті), Радикальний клуб, або Клуб Честнат-Стріт в Бостоні (1867–1880), Метафізичний клуб в Університеті Джонса Гопкінса (1879–1885), Метафізичний клуб в Кембриджі (1872–1879), школа філософії Конкорда (1879–1888), Клуб Гегеля в Бостоні (1880–1888), Філософський союз Берклі при Каліфорнійському університеті (1889–1910-е) та інші.

У підрозділі 1.2. «Історія виникнення та діяльності Метафізичного клубу в США» здійснено аналіз основних видів ідеалізму та окреслено вплив популярності ідеалізму на формування інтелектуальних клубів. Було проаналізовано роботи дослідників історії діяльності Метафізичного клубу: Л. Менанд, Дж. Шук, Дж. Мартін, М. Фіш, С. Рокфеллер, Ф. П. Вінер, Р. Б. Перрі, Дж. Гуд, П. Дж. Беренс, Г. В. Шнайдер, Ш. Місак. Звертаючись до історіографічної роботи Г. В. Шнайдера було встановлено, що американські «школи» ідеалізму сформували чотири основні типи ідеалізму, кожен з яких мав вплив в академічному середовищі. Їх можна виокремити у такий спосіб: Персоналізм: Бостонський університет (Б. П. Боун); Спекулятивний або об'єктивний ідеалізм: Корнельський університет (Дж. Е. Крейтон); Динамічний ідеалізм: Мічиганський університет (Дж. С. Морріс); Абсолютний ідеалізм: Гарвардський університет (Дж. Ройс).

Групи вчених почали відігравати значну роль у розвитку науки та освіти в США. Викладачі, асистенти, лектори, студенти, які пропонували свої погляди у доповідях на розгляд учасників клубів формували наукову та літературну думку США. Метафізичний клуб в Кембриджі (1872–1879) та Метафізичний клуб в Університеті Джонса Гопкінса (1879–1885) не були окремими об'єднаннями.

Датою заснування першого Метафізичного клубу вважають 1872 рік. Учасниками Метафізичного клубу у Кембриджі були випускники та лектори Гарвардського університету: Ч. С. Пірс, Ч. Райт, В. Джеймс, Н. С.-Дж. Грін, Дж. Б. Ворнер, О. В. Голмс молодший, Дж. Фіске, Ф. Еллінгвуд Еббот. У 1877 і 1878 роках Ч. С. Пірс опублікував дві статті «Закріплення вірування» та «Як зробити наші ідеї ясними», в яких вперше використав термін «прагматизм», засновки до якого були сформульовані саме у Метафізичному клубі. Частина членів Метафізичного клубу із Кембриджу поступово переїхала в Університет Джонса Гопкінса. В. Джеймс і Дж. С. Морріс розпочали читати лекції у 1878 р., Ч. С. Пірс - у 1879 р., Г. С. Голл став запрошеним лектором у 1883 р. В цьому університеті вперше в США було надано можливість отримати науковий ступінь з філософії. Початком діяльності Метафізичного клубу в Університеті Джонса Гопкінса вважається 28 жовтня 1879 року, коли відбулось перше засідання. У 1882 році до Метафізичного клубу приєднався Дж. Дьюї, про що відомо з архівних записів університету.

У дослідженні використано скан-копії «Циркулярів Університету Джонса Гопкінса», в яких опубліковані витяги з протоколів засідань Метафізичного

клубу, та фотокопію рукописної книги записів засідань Метафізичного клубу в Університеті Джонса Гопкінса. На засіданнях Метафізичного клубу обговорювались проблеми тогочасної філософії та інших наук, і ці дискусії та пропозиції вирішення наукових та суспільно-політичних проблем вплинули на розвиток США як демократичної країни. Найвидатнішими представниками клубу стали Ч. С. Пірс, В. Джеймс, Ч. Райт, Дж. Дьюї, Г. С. Голл, Дж. С. Морріс, які сучасними дослідниками названі визначними постатями в сучасній світовій філософії.

У другому розділі роботи **«Історико-філософський аналіз ранньої творчості Джона Дьюї та прагматизму Метафізичного клубу»**, який складається з трьох підрозділів, здійснено комплексний аналіз основних публікацій та ідей раннього періоду творчості Джона Дьюї.

У підрозділі 2.1. **«Інтелектуальна біографія Джона Дьюї»** досліджено біографію Дж. Дьюї, продемонстровано соціокультурні передумови появи перших філософських ідей. Здійснено аналіз перших публікацій американського філософа. Дж. Дьюї підкреслював, що на його погляди найбільше вплинуло оточення: його колеги, члени товариств, клубів, до лав яких він долучився. В сучасних українських історико-філософських розвідках постать Дж. Дьюї найчастіше розглядають в контексті педагогіки, філософії освіти, залишаючи поза увагою значну частину його філософської спадщини, що охоплює проблеми метафізики, епістемології, логіки, етики, психології, демократії.

Було досліджено праці вітчизняних дослідників: О. Б. Залюбівська, Н. П. Дічек, В. О. Коваленко, В. Ф. Сухіна, О. В. Шапаренко, О. Панич, В. Ю. Калюжна, Л. Ц. Ваховський, Н. Г. Кравцова, В. О. Пішванова тощо та зарубіжних дослідників: Ф. В. Джексон, М. Елдрідж, Л. А. Гікман, Д. Л. Гільдебранд, С. Гук та ін. Вивченню творчості Дж. Дьюї в галузі логіки свої роботи присвятили Ф. Т. Берк, Д. М. Гестер, Р. Б. Талісс, Дж. Кемпбелл та ін. Політичну філософію та ідеї лібералізму й демократії американського філософа досліджували А. Райан, Р. Б. Вестбрук, М. Л. Роджерс, В. Р. Каспарі та ін. Теорію мистецтва та естетику Дж. Дьюї досліджували Т. М. Александер, Ф. В. Джексон, Г. Паппас, Р. Шустерман, Дж. Гаррісон та ін. Бойсверт вивчав метафізику американського філософа, Дж. А. Гуд досліджував гегельянство в філософії Дж. Дьюї, Дж. Р. Шук – теорію пізнання. П. А. Шілпп, Дж. Дайхейзен, Р. В. Сліпер запропонували комплексний підхід та зобразили інтелектуальний портрет мислителя.

Здійснено аналіз основних ключових подій життя американського філософа, які вплинули на майбутні наукові й філософські інтереси. Продемонстровано, яким чином Метафізичний клуб з'являється в житті Дж. Дьюї: завдяки публікаціям в «Журналі спекулятивної філософії» Дж. Дьюї потрапив до Університету Джонса Гопкінса, де познайомився зі своїм натхненником та ментором Дж. С. Моррісом, завдяки якому і став членом клубу.

У підрозділі 2.2. **«Засновки метафізичних поглядів Джона Дьюї»** розкриваються перші філософські інтереси Дж. Дьюї, які мали ідеалістичне

начало. Завдяки використанню цифрових архівів стало можливим дослідити відскановані видання, у яких Дж. Дьюї опублікував перші статті. Свої перші філософські роздуми молодий вчений виклав у статтях «Метафізичні припущення матеріалізму» (1881 р.) та «Пантеїзм Спінози» (1882 р.). Пізніше він розвинув свої наукові погляди у статтях «Знання і відносність відчуттів» (1883 р.) та «Кант і філософський метод» (1884 р.), які були також надруковані у «Журналі спекулятивної філософії».

У своїй першій статті «Метафізичні припущення матеріалізму» Дж. Дьюї лише згадує окремих філософів, пише текст самостійно без цитувань. Він торкається таких понять як матеріалізм, субстанція, свідомість, монізм. По суті, у статті автор намагається довести метафізичні, тобто онтологічні, основи матеріалізму, спираючись на класичне визначення «матеріалізму». На думку Дж. Дьюї, матеріалізм заявляє, що не лише зміст розуму, а й те, що ми називаємо самою свідомістю, визначається матерією, а отже теорія абсолютно моністична. Аналізуючи теорію монізму, він приходить до висновку, що елементарна форма матерії несе характер дуалізму «свідомості» та «матерії». У наступній статті «Пантеїзм Спінози», автор продовжує аналіз монізму, та звертається до поняття «пантеїзм», і знаходить його дуже суперечливим. Висновки Дж. Дьюї викладені у статтях, безумовно справили певне позитивне враження на видавця «Журналу спекулятивної філософії».

У підрозділі **2.3. «Прагматизм та основні ідеї засновників Метафізичного клубу»** досліджено основні філософські ідеї ключових засновників Метафізичного клубу, продемонстровано значення клубу для виникнення філософської течії прагматизму.

Мислителі Ч. Райт, В. Джеймс, Ч. С. Пірс, О. В. Голмс-молодший були активними учасниками Метафізичного клубу у період з 1872 по 1879 р. у Гарвардському університеті, а з 1879 по 1885 р. в Університеті Джонса Гопкінса до них приєдналися Дж. Дьюї, Г. С. Голл, Дж. С. Морріс, Н. С.-Дж. Грін, Дж. Фіск, Ф. Е. Еббот та ін. Дослідження діяльності учасників клубу було здійснено завдяки висвітленню тісної взаємодії їх життєвих і наукових шляхів із основними історичними подіями того часу, аналізу взаємозв'язків та відмінностей між поняттями, що сформувались серед філософських, культурних, політичних викликів Америки ХІХ століття. Особлива увага приділяється Ч. С. Пірсу, засновнику прагматизму, течії, в якій буде працювати Дж. Дьюї. Філософ Ч. С. Пірс опублікував свій найвідоміший есей «Як зробити наші ідеї ясними» у 1878 році в журналі «Популярний науковий щомісячник». У серію увійшли також ще п'ять його статей: «Фіксація віри», «Доктрина шансів», «Ймовірність індукції», «Порядок природи» та «Дедукція, індукція і гіпотеза». Одним із активних учасників Метафізичного клубу був також Ч. Райт, його авторству належить книга «Філософські дискусії» (1878 р.). Він дослідив основні, на його думку, проблеми філософії та її зв'язків з іншими науками. Філософ аналізує такі теми: фізична картина світу, натуральна теологія, як позитивна наука, природній добір, походження видів, еволюція самосвідомості тощо. Він вважав, що самосвідомість не могла виникнути раптово, що її появі передували особливі сили або властивості. О. В. Голмс

молодший і Н. С.-Дж. Грін були юристами та членами Метафізичного клубу, цікавилися питаннями еволюції, емпіризму та прагматичними ідеями. О. В. Голмс в своїй книзі «Загальне право» (1881 р.) аналізує поняття «обов'язку», яке важливе для філософії не лише з точки зору права, але й з точки зору етики. Він критикував формалістичну юридичну науку за те, що вона спирається на апріорні моральні постулати. Його поглядам були притаманні позитивістський емпіризм і заперечення метафізики як в науці, так і в праві. Біля витоків Метафізичного клубу в Університеті Джонса Гопкінса стояла плеяда унікальних мислителів, юристів, математиків, логіків, філософів, яких об'єднував інтерес до метафізичної проблематики, філософії, логіки, що вплинуло згодом на погляди молодого Дж. Дьюї. Філософські дискусії в Метафізичному клубі стали засновками інтелектуальної спадщини золотої доби американської філософії, яка ознаменувала появу суто американської філософської течії кінця ХІХ ст. – прагматизму.

У третьому розділі **«Кореляція основних ідей Джона Дьюї та діяльності Метафізичного клубу»**, який складається з двох підрозділів, досліджено участь Дж. Дьюї у діяльності Метафізичного клубу, та вплив клубу на подальші погляди філософа. Доводиться вплив Метафізичного клубу на формування у Дж. Дьюї ідеалістичних ідей.

У підрозділі 3.1. **«Участь Джона Дьюї у діяльності Метафізичного клубу»** аналізуються виступи Дж. Дьюї на засіданнях Метафізичного клубу у контексті основних ідей та діяльності клубу.

Дж. Дьюї був активним учасником Метафізичного клубу з 1882 року (року вступу до аспірантури в Університеті Джонса Гопкінса) до 1884 року (захисту дисертації «Психологія Канта» під керівництвом професора Дж. С. Морріса).

Три статті були написані Дж. Дьюї протягом навчання в Університеті Джонса Гопкінса: «Знання і відносність відчуттів» (1883 р.), опублікована у 1883 році в 17-му номері «Журналу спекулятивної філософії»; «Кант і філософський метод» (1884 р.), опублікована у 1884 році в 18-му номері «Журналу спекулятивної філософії»; «Нова психологія» (1884 р.), опублікована у 1884 році у 2-му номері журналу «Андоверський оглядач».

Американський філософ брав активну участь у діяльності інтелектуального клубу. У записах засідань Метафізичного клубу та в офіційних циркулярах Університету Джонса Гопкінса міститься інформація про діяльність Дж. Дьюї у період членства в Метафізичному клубі. Деякі виступи американського філософа були згодом опубліковані як самостійні статті, деякі лягли в основу майбутніх праць, про деякі вкрай мало інформації і відомо про них лише із здогадок в інших джерелах.

Участь Дж. Дьюї у діяльності Метафізичного клубу визначається виступами на засіданнях. За час членства Дж. Дьюї став автором шести доповідей. На 26-му засіданні Метафізичного клубу 12 грудня 1882 року Дж. Дьюї прочитав доповідь на тему «Знання і відносність відчуттів». Матеріали доповіді були опубліковані у вигляді статті у 1883 році в 17-му номері «Журналу спекулятивної філософії». На 27-му засіданні Метафізичного

клубу 16 січня 1883 року Дж. Дьюї прочитав доповідь на тему: «Праці Т. Г. Гріна». У фотокопії рукописної книги записів засідань Метафізичного клубу в Університеті Джонса Гопкінса міститься запис, який підтверджує наявність виступу. На 30-му засіданні Метафізичного клубу 10 квітня 1883 року Дж. Дьюї виступив із доповіддю на тему «Гегель і теорія категорій». На 33-му засіданні Метафізичного клубу 13 листопада 1883 року Дж. Дьюї виступив з доповіддю на тему «Психологія свідомості». На 34-му засіданні 11 грудня 1883 року Дж. Дьюї виступив з доповіддю на тему «Дельбеф про живу і мертву матерію». На 37-му засіданні Метафізичного клубу 11 березня 1884 року Дж. Дьюї виступив з доповіддю на тему «Нова психологія».

Здійснено опис наявної інформації щодо цих засідань та історико-філософську реконструкцію основних філософських ідей Дж. Дьюї, наведено ідейні зв'язки виступів з подальшими публікаціями. Таким чином, саме у Метафізичному клубі були представлені та оцінені перші роботи вченого. Саме тут філософський ідеалізм і емпіричні науки обговорювались професорами і студентами.

У **підрозділі 3.2 «Ідейний спадок Метафізичного клубу в поглядах Джона Дьюї: від ідеалізму до психології»** проаналізовано, яким чином навчання в Університеті Джонса Гопкінса та участь у діяльності Метафізичного клубу вплинули на подальші наукові розвідки вченого.

Результатом навчання в Університеті Джонса Гопкінса та участі в діяльності Метафізичного клубу стала поступова зміна інтересів Дж. Дьюї від емпіризму та ідеалізму до психології, яка на той час була тісно пов'язаною та асоціювалася з філософією. Ідейний спадок Метафізичного клубу прослідковується у певних періодах філософської діяльності Дж. Дьюї: перший охоплює 1884–1888 роки, коли він був співпрацював з Дж. С. Моррісом в Університеті Мічигану. У цей період Дж. Дьюї був неогегельянцем, продовжував розділяти ідеалістичні настрої клубу. Другий період охоплює 1889–1904 роки, коли Дж. Дьюї відійшов від традиційного гегельянства до інструменталізму. Він, як і раніше, вважав себе ідеалістом, але через те, що робив акцент на ідеях як на планах чи робочих гіпотезах, називав свою філософію «експериментальним ідеалізмом». Перші логічні теорії Дж. Дьюї були викладені після Метафізичного клубу, а саме у 1890 році у статті «Чи є логіка дуалістичною наукою?» (1890 р.). Філософи Ч. С. Пірс та Б. Рассел критикували логічні теорії Дж. Дьюї. Перший вважав, що в інструменталізмі вченого немає прагматизму, а другий, що інструменталізм був філософією американського індустріалізму. Логічні теорії Дж. Дьюї розвивалися протягом чотирьох десятиліть, проте все ж перші основні були написані під очевидним впливом Ч. С. Пірса та Метафізичного клубу. Покоління прагматистів, таких як Ч. С. Пірс, В. Джеймс та Дж. Дьюї, з належною шанною штудіювали філософські тексти Г. Гегеля у пошуках ідей в галузі логіки, психології, трансценденталізму тощо. Таким чином Дж. Дьюї здійснив своєрідний рух від захоплення ідеалізмом до логіки, психології та педагогіки.

У **Висновках** підводяться підсумки дисертаційного дослідження, що відображають новизну, проблематику та загальну структуру роботи.

- уточнено особливості американського інтелектуального середовища кінця XIX століття. Американські філософи активно вивчали ті питання, що визначали німецький ідеалізм, зосереджуючись на темах релігії та свободи. Вони поступово відмовлялися від релігійних аспектів чи теологічного обґрунтування, переходячи до вирішення філософських проблем в рамках популяризації наукових досліджень та під впливом німецького трансцендентального ідеалізму. Дослідження показало, що в XIX ст. в Сполучених Штатах Америки філософи ставали членами груп і товариств, таких як Метафізичний клуб в Кембриджі та в Університеті Джонса Гопкінса, Радикальний клуб в Бостоні, Філософське товариство в Сент-Луїсі тощо. Поступово філософія відділялась від теологічних дискусій, стаючи самостійною дисципліною. Досліджено рецепції європейського ідеалізму американськими трансценденталістами та членами Сент-Луїського руху, представниками якого були Г. К. Брокмайер, В. Т. Гарріс та інші. Вивчено шлях, яким ідеї німецького ідеалізму з'явилися в Америці завдяки пруським емігрантам. Представники Сент-Луїського руху увійшли в історію американської філософської думки, працюючи для того, щоб американське інтелектуальне середовище ознайомилося з творами німецьких філософів та літературною спадщиною Німеччини. Гегельянці з Сент-Луїса поєднували ідеї західних трансценденталістів і німецької філософії. Абсолютний ідеалізм Г. Гегеля в Сполучених Штатах виник завдяки гегельянцям із Сент-Луїса. Також досліджено вплив перших філософських журналів, таких як «Вілфордський Мікрокосм», «Платоніст», «Журнал спекулятивної філософії», на популяризацію філософської думки в Сполучених Штатах Америки;

- окреслено особливості виникнення та роботи Метафізичного клубу в Гарвардському університеті та Університеті Джонса Гопкінса, що послужило майданчиком для становлення ключових ідей видатних американських мислителів. Членами періоду Метафізичного клубу в Гарварді були Ч. С. Пірс, Ч. Райт, В. Джеймс, Н. С-Дж. Грін, Дж. Б. Ворнер, О. В. Голмс мол., Дж. Фіске, Ф. Е. Еббот. Головним внеском Метафізичного клубу в той період є створення нового напрямку в американській філософії – прагматизму. Свідченням цього стали дві статті Ч. С. Пірса: «Закріплення вірування» (1877 р.) та «Як зробити наші ідеї ясними» (1878 р.), в яких вперше вжито термін «прагматизм». Членами Метафізичного клубу в Університеті Джонса Гопкінса були Ч. С. Пірс, Е. В. Девіс, Ф. Франклін, Б. А. Гілман, Дж. Ястров, К. Ледд-Франклін, А. Маркванд, О. Г. Мітчелл, Ч. В. Ніколлс, А. Т. Брюс, Б. Л. Гілдерслів, Г. С. Голл, Дж. С. Морріс, Г. Н. Мартін, І. Ремсен, В. Т. Седжвік, Б. Е. Сміт, Е. Б. Вілсон, Г. Табер, Т. Веблен та Дж. Дьюї. Власне, в Метафізичному клубі складалася і розквітала діяльність інтелектуалів, що виробляли ключові ідеї для розвитку американської філософії наприкінці XIX століття;

- проаналізовано та узагальнено основні філософські ідеї та біографічні дані Джона Дьюї. На підставі праць біографів Джона Дьюї, таких як Дж. Дайхейзен, Дж. Мартін, С. Рокфеллер, А. Райан, Р. Б. Вестбрук та інших, проведено аналіз та узагальнення основних філософських ідей та біографічних

відомостей про мислителя. Цей підхід дозволив здійснити історико-філософську реконструкцію інтелектуальної біографії Джона Дьюї, представивши комплексний огляд його внеску в філософію та історію думок. Розкрито історико-філософські основи метафізичних поглядів Дж. Дьюї на основі аналізу його ранніх статей та виступів, присвячених ідеалізму І. Канта та Г. В. Ф. Гегеля. Цей аналіз дозволив виявити вплив видатних німецьких філософів на формування філософської концепції Дж. Дьюї та визначити ключові аспекти його інтерпретації ідеалізму. У ранніх працях: «Метафізичні припущення матеріалізму» (1881 р.), «Пантеїзм Спінози» (1882 р.), «Знання і відносність відчуттів» (1883 р.), «Кант і філософський метод» (1884 р.) та ін. прослідковується ідеалістичний вплив його вчителя з Вермонтського університету Г. А. П. Торрі, про що сам Дж. Дьюї зізнається у листах. В текстах міститься аналіз основних ідей І. Канта, Дж. Барклі, Г. Спенсера, Д. Г'юма та ін. Перші філософські праці Дж. Дьюї були опубліковані в ідеалістичному журналі В. Гарріса «Журнал спекулятивної філософії», у якому друкували переклади текстів І. Канта, Й. Г. Фіхте, Г. В. Ф. Гегеля та ін. В праці «Метафізичні припущення матеріалізму» (1881 р.) Дж. Дьюї аналізує метафізичні аспекти матеріалізму з позиції ідеалізму, в праці «Пантеїзм Спінози» (1882 р.) – пантеїстичні ідеї Б. Спінози про абсолютно ідеальне буття та поняття «субстанція», «дуалізм», «атрибути» тощо. В Університеті Джонса Гопкінса Дж. Дьюї продовжує працювати в руслі ідеалізму. Під час навчання в Університеті Джонса Гопкінса та активної участі в Метафізичному клубі, Джон Дьюї у своїх статтях продовжував досліджувати метафізичні питання, але одночасно спостерігалось зміщення акценту в бік психології. В статті «Знання і відносність відчуттів» (1883 р.) мислитель аналізує відчуття та їх відносність, об'єктивність знань про дійсність. В статті «Кант і філософський метод» (1884 р.) Дж. Дьюї досліджує проблему епістемологічного фундаменталізму – взаємозв'язок раціонального і чуттєвого.

- окреслено основні ідеї Метафізичного клубу на основі матеріалів засідань і публікацій, пов'язаних з виступами, та продемонстровані передумови появи течії прагматизму Ч. С. Пірса, В. Джеймса, Дж. Дьюї та інших в американській філософській думці. Широкий спектр тем доповідей свідчив про плюралізм думок та відкритість для різноманітних наукових підходів. Такий дух вільнодумства та сміливих наукових розвідок був сприянням для інтелектуального обміну та глибокого критичного мислення серед членів клубу. Стрімкий обмін ідеями, критика та підтримка, які виражалися на засіданнях та в публікаціях, формували виразний контекст для філософського дискурсу, визначаючи велику роль Метафізичного клубу в американському інтелектуальному середовищі. До прикладу, Ч. С. Пірс виступав з доповідями «Питання, що стосуються деяких здібностей, що приписуються людині» (1879 р.), «Про кантівську Критику чистого розуму у світлі сучасної логіки» (1880 р.), «Про відносини між відчуттями» (1881 р.) та ін. Ці доповіді були присвячені як проблемам психології, так і ідеалізму, емпіризму тощо. Необхідно згадати виступи «Про відношення індукції до гіпотези» (1881 р.) Е. В. Девіса, «Точка логічної нотації» (1881 р.) Ф. Франкліна, «Переклад "Meditations of Cognitione,

Veritate et Ideis» Лейбніца» (1879 р.) Б. А. Гілмана, «Матеріалізм, спіріталізм і науковий дух» (1883 р.) Дж. Ястрова, «Неевклідовий простір» (1879 р.) К. Ледд-Франклін, «Логіка епікурейців» (1880 р.) А. Маркванда, «Про логічну алгебру» (1882 р.) О. Г. Мітчелла, «Метафізична помилка» (1882 р.) Ч. В. Ніколса, «Цільова причина» (1884 р.) А. Т. Брюса, «Ритм в класичних мовах» (1883 р.) Б. Л. Гілдерсліва, «Дослідження часу реакції та уваги в гіпнотичному стані» (1883 р.) Г. С. Голла, «Логіка Вундта» (1880 р.) Дж. С. Морріса, «Розвиток зору у нижчих організмів» (1883 р.) Г. Н. Мартіна, «Логіка хімії Вундта» (1883 р.) І. Ремсен, «Гальмування розумової дії» (1881 р.) В. Т. Седжвіка, «Рецензія на “Метафізику” Боуна» (1882 р.) Б. Е. Сміта, «Огляд деяких моментів у книзі Мерфі “Звичка та інтелект”» (1882 р.) Е. Б. Вілсона та ін. Так, ідеї, які обговорювалися в Метафізичному клубі, визначали філософський контекст діяльності цього об’єднання. Різноманітні теми доповідей та обговорень, такі як ідеї логіки, ідеалізму, спіритуалізму, геометрії, алгебри, античної філософії, емпіризму, філології, психології, біології, фізіології, ментальної філософії та метафізики, свідчать про широкий спектр інтересів та підходів, які впливали на формування філософського уявлення членів клубу. Цей різноманітний філософський контекст створював простір для обговорення та обміну думками, що сприяло розвитку новаторських ідей та філософських концепцій. Взаємодія із різними галузями знань в клубі створювала особливий інтелектуальний контекст, де обговорення метафізичних питань відбувалося в широкому контексті різноманітних дисциплін і наук;

- простежено основні факти участі Дж. Дьюї у діяльності Метафізичного клубу на основі аналізу документів: «Циркуляр Університету Джонса Гопкінса. Грудень 1879 – Вересень 1882» (1882 р.), «Циркуляр Університету Джонса Гопкінса. Листопад 1882 – Жовтень 1883» (1883 р.), «Циркуляр Університету Джонса Гопкінса. 1883-1884» (1884 р.), сканованих копій рукописних записів протоколів засідань Метафізичного клубу в Університету Джонса Гопкінса, статей та листів Дж. Дьюї. У записах засідань Метафізичного клубу та в офіційних циркулярах Університету Джонса Гопкінса міститься інформація про діяльність Дж. Дьюї у період членства в Метафізичному клубі. У період членства Дж. Дьюї виступив 6 разів: перший виступ відбувся на 26-му засіданні Метафізичного клубу 12 грудня 1882 року, коли Дж. Дьюї прочитав доповідь на тему «Знання і відносність відчуттів»; другий виступ відбувся на 27-му засіданні Метафізичного клубу 16 січня 1883 року, коли Дж. Дьюї прочитав доповідь на тему: «Праці Т. Г. Гріна»; третій виступ відбувся на 30-му засіданні Метафізичного клубу 10 квітня 1883 року, коли Дж. Дьюї зробив доповідь на тему «Гегель і теорія категорій»; четвертий виступ відбувся на 33-му засіданні Метафізичного клубу 13 листопада 1883 року, коли Дж. Дьюї зробив доповідь на тему «Психологія свідомості»; п’ятий виступ відбувся на 34-му засіданні Метафізичного клубу 11 грудня 1883 року, коли Дж. Дьюї зробив доповідь на тему «Дельбеф про живу і мертву матерію»; шостий виступ відбувся на 37-му засіданні Метафізичного клубу 11 березня 1884 року, коли Дж. Дьюї зробив доповідь на тему «Нова психологія». Обґрунтовано роль Метафізичного клубу та діяльності його членів у

формуванні раних філософських поглядів Дж. Дьюї. Участь Дж. Дьюї в Метафізичному клубі виявилася важливою не лише для його особистого інтелектуального зростання, але й для розвитку наукового середовища клубу. Він використовував цю платформу для апробації своїх наукових ідей та отримання конструктивної критики від інших членів клубу. За період своєї участі в клубі Дж. Дьюї представив шість доповідей, які стали фундаментом для подальших наукових статей. Його активна участь у діяльності клубу свідчить про те, що це об'єднання стало не лише місцем обговорення важливих філософських та наукових питань, але й лабораторією для випробування та розвитку новаторських ідей. Клуб, як наукове товариство, сприяв взаємодії та обміну ідеями, що відіграло ключову роль у формуванні та розвитку філософської думки та наукових концепцій учасників, включаючи Дж. Дьюї. Значний вплив на формування ідеалістичних поглядів Дж. Дьюї здійснив Дж. С. Морріс, на інтерес до експериментальної психології вплинув Г. С. Голл, свідченням чого є роботи: «Знання і відносність відчуттів» (1883 р.), «Психологія» (1887 р.), «Пізній професор Морріс» (1889 р.). Професор Дж. С. Морріс вплинув на Дж. Дьюї своїм синтезом ідей Платона, Арістотеля, І. Канта, Г. В. Ф. Гегеля, Й. Г. Фіхте та християнського теїзму. На формування прагматичних поглядів вплинув Ч. С. Пірс, з яким Дж. Дьюї брав активну участь в обговореннях виступів на засіданнях клубу, до прикладу, виступу Дж. С. Морріса «Філософська концепція життя» (1883 р.). На погляди Дж. Дьюї Ч. С. Пірс вплинув своєю формальною логікою, математикою та ідеями прагматизму;

– визначено особливості ідеалістичних поглядів американського філософа, його інтерес до психології з подальшим розвитком логічної теорії та зміну вектору філософування Дж. Дьюї. Ранні праці американського філософа «Метафізичні припущення матеріалізму» (1881 р.) та «Пантеїзм Спінози» (1882 р.) були присвячені метафізичній проблематиці, можливості метафізичного пояснення матеріалізму, субстанційному монізму та пантеїзму. В контексті участі у діяльності Метафізичного клубу перша половина доповідей Дж. Дьюї була присвячена ідеалістичній проблематиці: «Знання і відносність відчуттів» (1882 р.), «Праці Т. Г. Гріна» (1883 р.), «Гегель і теорія категорій» (1883 р.), а вже наступні роки після навчання в Університеті Джонса Гопкінса та участі в клубі характеризуються зміною вектору. Про це свідчать статті, написані під час навчання в Університеті Джонса Гопкінса: «Знання і відносність відчуттів» (1883 р.), «Кант і філософський метод» (1884 р.), «Нова психологія» (1884 р.). Вже у наступних працях простежується психологічна проблематика «Психологічна точка зору» (1886 р.), «Психологія як філософський метод» (1886 р.). Кореляція діяльності Дж. Дьюї та Метафізичного клубу, спроба простеження якої здійснена в цьому дослідженні, актуалізувала важливість розуміння взаємовпливу інтелектуального середовища та мислителя. Такий розвиток його інтелектуальної діяльності свідчить про важливість взаємодії інтелектуального середовища, зокрема Метафізичного клубу, яке стимулювало та формувало його філософські інтереси.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

статті у наукових фахових виданнях:

1. Розпутна М. В. Джон Дьюї як науковець, філософ та освітянин. *Науково-практичний журнал Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2015. №7. С. 133-137.
2. Розпутна М. В. Діяльність Метафізичного клубу в інтелектуальному середовищі американської освіти і науки другої половини ХІХ-го століття. *Гілея: науковий вісник*. 2017. №123. С. 265-270.
3. Розпутна М. В. Значення університетських вчителів у формуванні поглядів Джона Дьюї на німецьку класичну філософію і політику. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Серія 7, Релігієзнавство, Культурологія, Філософія*. 2016. С. 173-180.
4. Розпутна М. В. Поняття релігії та Бога у філософії Джона Дьюї. *Аналітично-інформаційний журнал «Схід»*. 2017. №151. С. 93-97.
5. Розпутна М. В. Становлення поглядів Джона Дьюї у американському суспільстві ХІХ століття та німецька класична філософія. *Альманах «Грані»*. 2017. №9. С. 12-18.
6. Розпутна М. В. Роль перших робіт американського вченого Джона Дьюї на шляху становлення як філософа. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка «Філософські науки»*. 2021. №90. С. 135-144.

статті в іноземних наукових виданнях:

1. Rozputna M. The first university and the formation of John Dewey's views. *European Socio-Legal and Humanitarian Studies*. 2022. Vol. 1. PP. 217-223.

публікації у збірниках матеріалів наукових конференцій:

1. Розпутна М. В. Вчення про ідеальне і реальне Г. Гегеля як інтелектуальна сублімація релігійних поглядів Дж. Дьюї. *Міжнародна теоретико-практична конференція «Перші академічні читання пам'яті Г.І.Волинки: "Філософія, освіта, наука"»* (м. Київ, 15–16 травня 2015 р.). Київ, 2015.
2. Розпутна М. В. Джон Дьюї про філософське знання крізь праці Джеймса Марша. *Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Дні науки філософського факультету – 2017»* (м. Київ, 25–26 квітня 2017 р.). Київ, 2017. С. 139-141.
3. Розпутна М. В. Еволюція поглядів Джона Дьюї про релігію та відношення до Бога у біографічному контексті. *Міжнародна теоретико-практична конференція «Другі академічні читання пам'яті Г.І.Волинки: "Філософія, освіта, наука"»* (м. Київ, 25–26 квітня 2017 р.). Київ, 2017. С. 69-71.
4. Розпутна М. В. Індивідуальність і суспільство: спроба філософського осмислення в контексті прагматизму. *Міжнародна наукова конференція*

студентів, аспірантів та молодих учених «Дні науки філософського факультету – 2015» (м. Київ, 21–22 квітня 2015 р.). Київ, 2015. С. 169-170.

5. Розпутна М. В. Поняття експериментального інтелекту у вченні Дж. Дьюї. *Наукова конференція філософсько-світоглядні та міждисциплінарні проблеми гуманітарного розвитку сучасного суспільства* (м. Київ, 2 липня 2015 р.). Київ, 2015. С. 44-46.

6. Розпутна М. В. Перші роботи Джона Дьюї, як філософа та молодого науковця. *Пріоритетні напрямки наукових досліджень: філософський, політологічний та культурологічний аспекти*: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8–9 жовтня 2021 р.). Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2021. С. 5-7.

АНОТАЦІЯ

Розпутна М. В. Філософські погляди Джона Дьюї в контексті діяльності Метафізичного клубу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.05 – Історія філософії. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України – Київ, 2024.

Дисертація є цілісним дослідженням філософських поглядів американського мислителя Джона Дьюї в контексті діяльності Метафізичного клубу в Університеті Джонса Гопкінса.

У роботі здійснено аналіз ранніх публікацій Дж. Дьюї: праць, написаних та опублікованих в період навчання в Університеті Джонса Гопкінса (1882-1884 рр.), і частково тих, які були опубліковані до та після навчання. Диференціація джерел дозволила прослідкувати трансформацію філософських поглядів Дж. Дьюї та проаналізувати контекст основних тематик дискусій на засіданнях Метафізичного клубу. Першоджерела та критична література розглядаються комплексно у кожному розділі задля всебічного огляду інтелектуальної біографії американського мислителя.

Методологія історико-філософського дослідження базується на методах, обраних з урахуванням специфіки з одного боку історико-філософського аспекту дослідження контексту діяльності Метафізичного клубу, а з іншого – особливостей дослідження інтелектуальних біографій мислителів, їхніх ідей, поглядів та думок.

В дисертації здійснено історико-філософське дослідження особливостей американського інтелектуального середовища ХІХ ст. Завдяки використанню жанру інтелектуальної історії було досліджено основні тенденції інтелектуального середовища, а завдяки зверненню до біографічної історіографії було досліджено основні філософські погляди американського мислителя в період участі в Метафізичному клубі з особливою увагою до діяльності Метафізичного клубу в Університеті Джонса Гопкінса. Історія Метафізичного клубу бере свій початок у 1880-х роках у Гарвардському університеті, який заснував Ч. С. Пірс. Метафізичний клуб об'єднав визначних

науковців: Ч. С. Пірса, В. Джеймса, О. В. Голмса, Дж. С. Морріса. В праці підкреслено особливу роль Дж. С. Морріса у становленні Дж. Дьюї як філософа.

У дослідженні використано скан-копії «Циркулярів Університету Джонса Гопкінса» (1882–1884 рр.), в яких опубліковано витяги з протоколів засідань Метафізичного клубу зі свідченнями про участь Дж. Дьюї, фотокопію рукописної книги записів засідань Метафізичного клубу в Університеті Джонса Гопкінса та цифрові архіви листів Дж. Дьюї. Продемонстровано, що Дж. Дьюї брав активну участь у діяльності Метафізичного клубу. Здійснено аналіз основних ідей статей та матеріалів виступів (тих, які збереглися), розкрито вплив колег та вчителів на формування поглядів Дж. Дьюї, продемонстровано їх вплив на подальшу філософську діяльність американського мислителя.

Ключові слова: історія філософії, американська філософія, Джон Дьюї, Метафізичний клуб, Університет Джонса Гопкінса, американський ідеалізм, прагматизм, філософія освіти.

ABSTRACT

Rozputna M. V. John Dewey's Philosophical Views in the Context of the Metaphysical Club's activity. – Qualification scientific work as the manuscripts. Thesis for Candidate Degree of Philosophical Sciences on speciality 09.00.05 – History of Philosophy. – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine – Kyiv, 2024.

The dissertation is a study of the philosophical views of the American thinker John Dewey in the context of the activities of the Metaphysical Club at Johns Hopkins University.

The dissertation provides a thorough analysis of John Dewey's early publications, encompassing works written and published during his tenure at Johns Hopkins University (1882–1884), as well as those published both before and after this period. This approach allows for a nuanced examination of the evolution of John Dewey's philosophical ideas over time.

By considering a range of sources, the dissertation not only traces the development of John Dewey's philosophical teachings but also delves into the broader intellectual context, particularly focusing on the major themes discussed at the meetings of the Metaphysical Club. The inclusion of primary sources, alongside critical literature, enhances the comprehensive nature of the review, providing a detailed exploration of the intellectual biography of the American thinker.

This analytical framework offers a holistic understanding of John Dewey's philosophical journey, offering insights into the interconnectedness of his ideas and the intellectual milieu that influenced him. The inclusion of primary sources enriches the dissertation, contributing to a more nuanced and well-rounded exploration of John Dewey's early intellectual development.

The methodology of historical and philosophical research is based on methods chosen taking into account the specifics of the subject of research. On the one hand, the historical and philosophical aspect of the study of the activities of the

Metaphysical Club and its context is taken into account, and on the other hand, the specifics of the study of intellectual biographies of thinkers, their ideas, views, and opinions. Taking into account the specifics of the subject and object of the study, as well as the tasks that are solved in this study, an emphasis was placed on historical and philosophical reconstruction.

The dissertation provides a historical and philosophical study of the peculiarities of the American intellectual environment of the 19th century. The main trends of the intellectual environment were explored using the genre of intellectual history, and biographical historiography, the main philosophical views of American thinkers were explored. Particular attention was paid to the figure of John Dewey and their participation in the activities of the Metaphysical Club at Johns Hopkins University. The history of the Metaphysical Club dates back to the 1880s at Harvard University, Cambridge, Massachusetts, which was founded by Charles Sanders Pierce, it brought together intellectuals, young scientists, students, teachers, public figures, etc. The Metaphysical Club was an association of prominent scientists: Charles Sanders Pierce, William James, Oliver Wendell Holmes Jr., and George Sylvester Morris. The dissertation emphasized the special role of George Sylvester Morris, a teacher at Johns Hopkins University, in the development of John Dewey as a philosopher.

John Dewey's active participation in the Metaphysical Club is well-documented through records of the club's meetings and official circulars from Johns Hopkins University. His engagement in the intellectual discussions and the materials from his preserved speeches and articles were thoroughly analyzed. This examination provided insights into the key ideas that John Dewey explored during his time with the Metaphysical Club.

The influence of his colleagues and teachers within the club played a crucial role in shaping John Dewey's philosophical perspectives. By delving into the content of his speeches and writings from that period, it becomes evident how the intellectual environment of the Metaphysical Club contributed to the development of John Dewey's philosophical outlook. This exploration not only sheds light on John Dewey's active involvement in the club but also demonstrates the profound impact that this intellectual community had on the trajectory of his philosophical contributions. The Metaphysical Club served as a platform for the exchange of ideas and intellectual stimulation, significantly influencing John Dewey's thoughts and shaping the course of his subsequent philosophical endeavors.

Keywords: history of philosophy, American philosophy, John Dewey, Metaphysical Club, Johns Hopkins University, American idealism, pragmatism, philosophy of education.